

**מי פה הנורמלי?
ר' רובינשטיין כבר לא ידעה.
כשבת ה'12 שלך מאבזת
ביום אחד את שפיות דעתה,
כשהרופאים לא מוצאים
ממצא נמוח, ואת מתאכזבת
מהבשורה, כשאת מגלה
כמה האיזון שברירי - את
הופכת לאדם חדש, נורמלי
יותר, מאמין יותר. בוטח -
בסיפור בלתי ייאמן, שנע
בין הקשה שבאבחנות עד
לאנטיביוטיקה בבית מרקחת,
מגוללת האימא את המסע
הפרטי שלה אל אמונה
מוחלטת שאין בה ייאוש כלל**

א' כץ

אי של

שפיות

חייקי כאב הגרון.

מד החום מאותת שמחר היא לא תלך לבית הספר.

טוב, נו. כאב גרון קל הוא באמת לא משהו שעושים ממנו כותרות. אימהות שלבנות ה'12 שלהן כואב הגרון לא ממחרות להתראיין לעיתון, לא מתרגשות יותר מדי ופעמים רבות אפילו לא פונות לרופא.

כאב גרון הוא הרי משהו רגיל, משהו נסבל משהו שגרתי להפליא. כאב בא, כאב הולך, הילדה לוקחת כדור אקמול כדי להוריד את החום והולכת לשכב קצת במיטה עם ספר.

ובכל זאת, כאב הגרון של חייקי רובינשטיין היה הפתוח לשבועיים מטלטלים. כאב הגרון היה גם תחילתו של הנס, תחילת התקווה וקצה החוט לאבחנה חדשה ומוארת. אבל בואו, בלי ספוילרים. כבר אמרנו שלחייקי בסך הכול כאב הגרון.

זה לא רגיל. זאת קנאה

בימים כתיקונם מנצלות אימהות את הגרון כהזדמנות לנפק ילדה גדולה בכוס תה חם עם נגיעות לימון, בכמה קוביות שוקולד ובכפית דבש. אבל הפעם הייתה אימא של חייקי עסוקה במיוחד. אחיה הקטן של חייקי עבר ניתוח פשוט וקל ושכב בבית כדי להתאושש.

חייקי שנשארה בבית והגרונ שלה די הציק הייתה שונה קצת מחייקי הרגילה.

"הכרנו אותה תמיד בתור בכורה בוגרת, שקולטת מצבים ומתנהגת לעניין. היא הייתה תמיד יד ימיני, אבל הפעם ההתנהגות שלה נראתה כמו של מי שחסרה לה קצת תשומת לב", מתארת גב' רובינשטיין. "אמרתי לבן שלי, זה שעבר את הניתוח וקיבל כצפוי הרבה יחס, ממתקים ומתנות, נראה לי שחייקי צריכה קצת צומי. אולי היא מקנאה בך?"

מוזר לקנא בילד ששוכב במיטה משום שעבר פעולה כירורגית אתמול. מוזר שנערה בוגרת מביעה את הקנאה שלה באופן ילדותי כזה, אבל כל אימא יודעת שגם בבית תקין עלולים להתרחש דברים מוזרים פה ושם.

"היא כנראה באמת מקנאה בי", הסכים האח לדיאגנוזה של אימא שלו. "תראי, היא צוחקת על דברים לא מצחיקים כדי שנתייחס אליה, וכל הזמן אומרת בדיחות מוזרות. אולי באמת אני אתן לה חלק מהממתקים שלי!"

"החלפת התפקידים בין האח הצעיר והקליל לאחות הגדולה, המבינה והמגוננת, חרצה כמה שבילים במצח שלי, אבל מיהרתי משם להכין לכולם משהו חם וטוב לארוחת

בתנועות ידיים מודגשות. "הוא הצביע עליי ואמר לנהג שהילדה הזאת תמיד עולה לאוטובוס בלי לשלם. נבהלתי ממנו כל כך! בתחנה הקרובה פשוט ירדתי מהאוטובוס, לא התייחסתי לצעקות של המבקר והנהג, ומצאתי את עצמי בשכונה רחוקה. משם הלכתי ברגל הביתה ולכן הגעתי מאוחר".

סיפור תמוה שיש בו יותר מפרט או שניים להעמיק בהם, אבל שבת חורפית שקרבה לבוא היא דד ליין מוחשי.

"ככה הדחקנו את הכול", מתארת גב' רובינשטיין. "בתוך כך שערכתי שולחן, העברתי טשולנט לפלטה, יישרתי מצעים בחדרים ושיגרתי את הילדים להתארגן עקבתי אחריה בחצי עין. התנועות שלה היו מסורבלות במקצת, אבל כשאת ממחרת, מתקתקת ויעילה, כולם סביבך נראים איטיים ומסורבלים, לא?"

"בליל שבת התלוננה חייקי שאנחנו מקשיבים רק לקטנים. 'הנה לך', הלקייתי את עצמי, 'הילדה מבקשת תשומת לב, ואת לא מספקת לה אותה'."

"היה לנו ברור שצריך לקחת את העניין לידיים, לספק לחייקי את ההקשבה שהיא זקוקה לה, ולא להתבלבל כשהיא משדרת בגרות יתירה."

זאת לא הילדה שלי! זאת מישהי אחרת?

ביום ראשון שוב התארגנה חייקי והלכה לבית הספר. מי בכלל זכר שאי אז ביום חמישי כאב לה הגרון?

אבל בתשע וחצי נכנסה שיחת טלפון. על הקו הייתה מזכירת בית הספר וקולה נשמע זר ומבועת.

"גב' רובינשטיין?" היא ביררה, "תבואו בבקשה מייד לקחת את חייקי!"

"החזקתי את הטלפון חזק", מתארת רותי. "מעולם לא הבנתי איך בסיפורים ובראיונות אנשים נשטפים זיעה ברגע אחד, אבל זה פשוט קרה לי."

"לא שאלתי מה, לא ביררתי למה. הייתה לי תחושה שהתשובות יהיו קשות מכפי שאני מסוגלת להכיל, הייתה לי הרגשה שאראה דברים שהאוזן לא יכולה לסבול. והייתה לי דרך ארוכה מדי להתענות בספקות ובדמיונות. דרך של עשרים דקות הארוכות בחיי."

"בשערי בית הספר רצה המורה מצד אחד אחרי הילדה שלי, מהצד השני רדפה אחריה המנהלת. היא מצידה שעטה בטירוף מצד לצד, צעקה כלפי המנהלת: 'אני לא רוצה לדבר איתך... את סתם מפחידה'. ובילקוט שנשאה המורה בשתיקה איזומה והגישה לי - היו המחברות כולן קרועות, כאילו עברו מסע ונדליזם נורא. למראה פרא האדם

שהיה רק לפני יומיים הילדה המופלאה שלי, לא היה צריך לשאול מי קרע ומי השחית... "באותו רגע הרגשתי שהחיים שלי נקרעו. כאילו החזיק מישהו את מפת החיים היפה שלי וקרע אותה בבת אחת ל'לפני ואחרי'. שום דבר כבר לא היה משמעותי; לא העבודה, לא הציונים, לא הכסף, לא הסדר והניקיון. כלום כלום."

"מצאתי את עצמי ממלמלת: 'אנא, ה'... תעשה שיתלוננו שהיא לא הכינה שיעורי בית'. געגוע צבט בי לבעיות הרגילות, לקשיים היום יומיים, לאכזבות מן הסוג שבני אדם יכולים לשאת. רק לא... לא הדבר הזה. על אף שלא חוויתי מעולם התפרצויות על רקע נפשי, הבנתי היטב במה מדובר. ניסיתי להזכיר לעצמי שיש היום טיפולים למחלות נפש, שגם אלו שלוקות בהן הצליחו לחזור לחיים. ועדיין..."

"עמדתי שם מול שער בית הספר, תפסתי במתכת הקרה כדי שלא להפוך לשלולית נוזלית על הרצפה, ובכיתי מעומק הנשמה."

"עוד לא הייתי מסוגלת לגשת אל הילדה שלי, עוד לא הייתי מסוגלת לתת יד לדמות שנגלתה מולי ולקחת אותה הביתה, רק הרגשתי את הצמרמורת נוסעת בי הלך ושוב, והרמתי עיניים לשמיים שנשארו תכולים משום מה."

"השם', אמרתי לו, 'איך אימהות אחרות ברחבי העולם מחזיקות מעמד כשאינן להן אמונה בך ואינן להן תפילה אליך'..."

זה לא ייאוש. זאת אמונה

"בעלי, ששמע ממני את התיאור, התקשר מייד אל הרב שלנו - הגאון רבי משה פריש שליט"א."

"בעוד אנחנו מבוועתים, רועדים, מרגישים שהעולם כולו חרב עלינו בבת אחת, היה הרב רגוע. 'אל תדאגו', כך ציווה עלינו ברוח קודשו, 'תנו צדקה ותתפללו. אל תפסיקו להתפלל כי תפילות של אימא לא שבות ריקם'."

"פתאום היה לי משהו להיאחז בו, תקווה להחזיק בה, ומשהו מעשי לבצע כשכל הגלגובוס חג מול עיניי וגם השפיות שלי מוטלת בספק... פתאום הייתה לי צדקה. ותפילה. ומילות הרגעה מפה קדושי: 'אל תדאגו'..."

"מבית הספר פנינו ישר לקופת חולים. "ליד קופת החולים הרגילה והמוכרת שלנו נמצאת מאז ומתמיד חנות בשם 'איטלני'. אנחנו מכירים את החנות הזאת כבר מזמן, אנחנו יודעים שהיא מוכרת מזון בסגנון איטלקי, אבל הבת שלי נעצרה מול השלט, קראה אותו ואז שאלה בפחד: 'למה כתוב בשלט הזה איטלני? הם איטלקים? מה, הם גם נגד יהודים?'

"הזעזוע שחלף בי כמו ברק כבה מהר ופינה את מקומו לרעם מבהיל לא פחות: 'איזה נס. היא עדיין יודעת לקרוא'..."

"בקופת החולים הביטה חייקי במזכירה במבט מוזר, נצמדה אליי ובררה: 'אימא, למה למזכירה פה יש על הראש קרן?' אחר כך היא טענה שהמזכירות משמיעות קולות מוזרים..."

"והרופאה מצידה ביקשה ממנה: 'תספרי עד עשר'."

"מחשבה מצמיחה מחזירה אותי באחת אל האחות הרוסייה ההיא מטיפת חלב, שביקשה מחייקי בת השלוש לספור עד עשר. כמה צחקתי אז, כי חייקי כבר פטטה כמו זקנה וספרה עד עשרים. אבל מול האחות היא התביישה ומצצה אצבע..."

"עכשיו חייקי לא התביישה בכלל. 'אחת, שתיים, שלוש', היא מנתה כשעיניה משוטטות לכל עבר, ואז המשיכה: 'שמונה, חמש, ארבע'. הרופאה הביטה בי, אני השפלתי מבט אל השולחן."

"לרגעים זה היה כה מתעתע, עד שכבר לא הייתי בטוחה מי כאן הנורמלי, איפה זה איטליה ואיך באמת סופרים אנשים בריאים. 'אני מזמינה אמבולנס לבית חולים', עדכנה הרופאה וכבר לחצה על מה שלחצה, 'יש לה תסמינים מובהקים של גידול בגזע המוח'."

זה לא גידול. זאת הנפש

"בציפייה לאמבולנס הרגשתי שאין קרקע תחתני. האדמה נשמטה, כל היציב והמוכר איננו. אין עבר, אין עתיד ואפילו ההווה מתעתע. כשאין אדמה נאחזים בשמיים, ואני מצאתי את עצמי נתלית בהם ככל יכולתי. הרגשתי שאני לא מסוגלת להמשיך עוד, וכאשר קרעה הסירנה את המולת היום יום ברחוב וספירלות בכחול ואדום התחרו בטירוף האישונים של חייקי שלי, נשארתי מאחור ואבא של חייקי נסע איתה לבית החולים..."

"בבית החולים לוקחים הדברים זמן. מדי הרבה זמן כשכל העולם רועד, עומד לקרוס ולקבור אותך תחתיו. היו בדיקות ועוד בדיקות ועוד בדיקות. כבר לא ידעתי אם היה טוב יותר להיות פה או שם. הספק קרע אותי לגזרים, הדאגה הטריפה את החושים."

"עד השעה שלוש בצהריים לא היה עדכון משמעותי. הילדים התהלכו בבית כאילו אני לא שם... אכלו מה שאכלו, שיחקו במה החולים..."

שיחקו, הלכו ובאו. הייתי שם ולא הייתי בכלל.

"ובבית החולים רצתה הבת שלי לפתוח דלת, אבל ניגשה למשוך אותה מהכיוון ההפוך... בבית החולים נערכה בדיקת סי. טי. מוח, ויצאה תקינה."

הרופאים אמרו שמוכרח להיות גידול. אם לא ראו אותו בסי. טי. - יראו באם. אה. איי. שנקבע לשעה ארבע לפנות בוקר.

"היה לנו הרבה זמן לתפילה, מדי הרבה זמן לדאגה. שעות מורטות עצבים. איפה הגידול? באיזה גידול מדובר? האם יש תקווה לחיים של חייקי? והאם אי פעם תחזור להיות חייקי שהכרנו? איזה ניתוח היא תצטרך לעבור, ומה עוד צפוי לנו בדרך להחלמה?"

אבל האם. אה. איי. התייצב כמו עד הגנה לצידו של הסי. טי.

"אין גידול", דיווחו הרופאים בפליאה. בשורה כזאת אמורה לפלוט מהפה "מזמור לתודה" אוטומטי. בשורה כזאת מבקשת להרים את הרגליים לריקוד סועה. לפרסם את הנס, להודות ולהלל. אבל מה אם הניתוח הצליח והחולה מת? ומה אם הבדיקות שפויות והילדה משוגעת?

"לרגעים פשטה בי אכזבה", מודה רותי, "אף הורה נורמלי אינו רוצה לשמוע שיש לילד שלו גידול במוח. אף הורה נורמלי אינו רוצה לשמוע שהילד שלו אינו נורמלי עוד, ואפילו גידול כדי להילחם בו - אין."

"הרופאים שינו כיוון. הם השתדלו להיות רגישים, לא להטיח בנו את כדור הבוץ באחת. הם דיברו בקולות שקטים אך בטוחים על בעיה פסיכיאטרית."

"אין מוצא אחר. ואין סיבה אחרת שתגרום לילדה שהגוף שלה בריא והמוח שלה נקי לאבד את צלילות הדעת ביום אחד. בית החולים כבר לא היה נראה המקום המתאים היא בכלל קופת חולים לאומית."

"בקופת חולים לאומית, כאן בבית שמש, מקבלת ד"ר רוזנברגר, סיפרה, 'אימא שלה מנהלת מרכז רפואי גדול בארצות הברית, ובמשך שנים היא חקרה התפרצויות פסיכיאטריות מוזרות, דומות לאלו של חייקי. היא גילתה שהתופעה מוכרת רק עד גיל שש עשרה, ושהיא מופיעה תמיד אחרי מחלת חום קצרה. המחקרים המעמיקים שלה גילו שחידק הסטרפ' המוכר לנו, עלול לעלות למוח אחרי מחלת חום קצרה ולחולל בו שמות. אנשים לא מדברים על זה, חוששים לספר על מה שקשור בנפש, אבל הנפש בריאה. מדובר בסטרפ' שמגיע למוח'."

לרגעים זה היה כה מתעתע, עד שכבר לא הייתי בטוחה מי כאן הנורמלי, איפה זה איטליה ואיך באמת סופרים אנשים בריאים

לחייקי, אפילו לא המחלקות הקשות שבו. מחלקה פסיכיאטרית היא המקום שהרופאים הצביעו לעברו בתור היעד הבא, כבר מחכים לה שם... כבר הכינו את התרופות המתאימות... ויש בשבילה מיטה..."

אבל הרב שאיתו התייעצנו ביקש לחכות. הוא יעץ לחזור הביתה ולשקול הכול מהתחלה. ידענו שמקרי נפש מטופלים היום ב"ה ברגישות ואף בהצלחה, אבל הרב שלנו אמר לנו אחרת. בית החולים איים בפנייה לרווחה, אבל אנחנו נסענו עם חייקי - ילדה שכבר אינה מוכרת לנו - הביתה..."

זאת לא הנפש. זה תקוע בגרון

למחרת הגיעה שיחת טלפון. "חששתי להרים", מודה רותי, "התביישתי לדבר, לא ידעתי מה אנשים יודעים, מה שמעו, מה כבר נפוץ בכל העיר ומה כדאי לשמור בינתיים בסוד."

"אימא של חייקי?" פתח שם קול נעים. הודיתי באשמה. כן.

"על הקו הייתה מורה מקצועית מבית הספר. היא לא הייתה המחנכת של חייקי, אבל ידעתי שיש ביניהן קשר נהדר, שהיא מעריכה את הבת שלי, וזו האחרונה אוהבת אותה מאוד."

"לא הייתי אתמול בבית הספר", סיפרה המורה בכנות, "אבל כשדיברתי עם המחנכת של הכיתה היא סיפרה לי מה שקרה לחייקי. 'שתיקה התייבשה בינינו. אבל אחרי רגע שותק ארוך הוסיפה המורה: 'ואני מתקשרת אלייך כי אני מכירה את התופעה הזאת'."

"שוב מצאתי את עצמי נשענת על המשקוף, מחזיקה את השולחן, מחפשת במה להיאחז. שוב שאלתי מה היא מכירה ומנין, והאם היא רוצה להמליץ על בית חולים לפגועי נפש כזה או אחר. אבל המורה הטובה ההיא חשבה שהכתובת הבאה שלנו היא בכלל קופת חולים לאומית."

"באותו בוקר יום שלישי העזתי לראשונה לספר לאימא שלי, סבתא של חייקי כל מה שקרה. לפני שהיה בידי חוט התקווה הזה לא שיתפתי אף אחד. לאימא היו רק מילות עידוד בפה, ועם העידוד שלה פניתי לברר פרטים נוספים."

"המורה המופלאה של חייקי אמרה שהטיפול נעשה במרפאה בבוסטון, אבל בתוך כך שאנחנו תוהים איך נקום וניסע לארצות הברית בבת אחת ואיך נסחוב לשם את חייקי במצבה, היא שוב התקשרה ועדכנה שיש פרופסור מומחה לעניין בבית החולים 'מאיר' בכפר סבא."

זה לא סתם. זאת שליחות

מה שגרם לי לספר את הסיפור הוא כמובן הרצון העז להלל את ה' ולספר על חסדיו. מעבר לזה, חשוב לי לספר על החוויה הקשה הזאת לתועלת הרבים. כשהלכנו לקנות את האנטיביוטיקה, ונדרשנו לקנות כמות עצומה, ביררה הרוקחת מה פטר הכמות. סיפרתי לה, ושאלתי אם היא מכירה את התופעה. "כן..." היא ענתה. "הבן שלי היה בתוך זה כמה חודשים וטסנו איתו לבוסטון..."

גם עכשיו, כשהתחלנו עם חייקי טיפול רגשי כדי לשחרר אותה מהחוויות הקשות והמפילות שעברה, הודתה המטפלת הרגשית שאחיינית שלה מטופלת כעת בבית חולים עם אותו סיפור..."

הסיפור קיים ומציאותי, ואנשים אינם מרבים לדבר עליו ולספר אותו מסיבות מובנות. אבל האמת היא שהציבור יוצא נפסד מחוסר הידע הזה... חשוב לדעת שכאשר יש תסמינים של דלקת גרון אצל ילדים עד גיל שש עשרה - חשוב לגשת אל הרופא ולבצע משטח גרון, ובהתאם לקחת אנטיביוטיקה. חידק סטרפ' שאינו מטופל עלול להשתולל בגוף, ובין היתר גם לעלות למוח כמו שקרה אצלנו, כשתופעות הלוחזי שלו מקבילות לתופעות פסיכיאטריות קשות ביותר."

כמובן, יש לצערנו גם מקרים של התמוטטות עצבים, ובהם לא תועיל אנטיביוטיקה. אבל אם מדובר בצעירים עד גיל שש עשרה, ואם הייתה מחלת חום בימים שלפני ההתמוטטות, חשוב לבדוק גם את הכיוון הזה שנקרא בשפה הרפואית 'פנדס'. אני מתפללת שהסיפור הזה יהיה לתועלת הרבים, ושכולנו לא נשכח לרגע להודות על עוד יום. עוד יום נורמלי."

הלב שלי לא הצליח להאמין.

"רק לאחרונה הכרתי משפחה ובה ילד בן שנתיים שנתקף בחיידק באותו אופן בדיוק. כמו שכולנו יודעים שהחיידק המוכר עלול לפגוע ברגליים ולגרום לצליעה, הוא תוקף גם את המוח..."

"אז מה עושים?" שאלתי אותה. עוד לא מעללת, עוד לא בולעת. רק שואלת כדי לא לאבד את חוט התקווה השקוף והחמקמק. "יש טיפול תרופתי", היא ענתה. "העיניים שלי היו רטובות ואדומות, ועל הקיר מולי שהפך לשחור ריצדו כוכבים קטנים..."

זה לא קל. זאת הדרך

"באותו בוקר יום שלישי העזתי לראשונה לספר לאימא שלי, סבתא של חייקי כל מה שקרה. לפני שהיה בידי חוט התקווה הזה לא שיתפתי אף אחד. לאימא היו רק מילות עידוד בפה, ועם העידוד שלה פניתי לברר פרטים נוספים."

"המורה המופלאה של חייקי אמרה שהטיפול נעשה במרפאה בבוסטון, אבל בתוך כך שאנחנו תוהים איך נקום וניסע לארצות הברית בבת אחת ואיך נסחוב לשם את חייקי במצבה, היא שוב התקשרה ועדכנה שיש פרופסור מומחה לעניין בבית החולים 'מאיר' בכפר סבא."

"פרופסור גוטסמן קיבל אותנו במחלקה הזיהומית.

"אהה. כמה טוב היה וכמה נעים להיכנס בשערי מחלקה זיהומית, במקום לאשפז ילדה קטנה במחלקה אחרת לגמרי..."

"הטיפול, לדבריו, נעשה בשלושה שלבים. תחילה מקבלים אנטיביוטיקה, אחר כך סטרואידים בכמות גבוהה דרך הווריד, ואחר כך תרופה נוספת שעלותה שלושים אלף שקלים... לפני תחילת הטיפול נעשית בדיקת נוגדנים כדי לוודא שאכן הגוף נפגע מהחיידק. "בדיקת הנוגדנים הייתה כואבת ומשמחת. לרוב אחרי מחלה חידקית כמות הנוגדנים בדם היא 12, אבל לחייקי היו 500... כן. הגוף שלה נפגע היטב מסטרפ' אלים במיוחד. ברוך ה'. כן. היה זה רק סטרפ'."

מנת הסטרואידים הראשונה הפכה את המצב לגרוע עד בלתי נסבל.

"חייקי המסכנה התפתלה בכל הגוף, לא דיברה, נאנחה וזעקה מכאבי פרקים והגיבה בחרדה אינמה לכל רופא שהתקרב אליה. אחרי אותה מנה חזרנו עם חייקי הביתה."

"היא הייתה ירודה, תפקדה כמו תינוקת בת שנה וחצי על כל המשתמע, ואני מצאתי את עצמי מפוררת לפירורים. כשהגיע אבא שלי לבקר אותנו, ראה את המצב ופרץ בבכי, הרגשתי שאני לא מסוגלת יותר: אבא שלי, החזק והגדול בוכה???"

"חייקי השמיעה קולות משונים, ירקה

לכל עבר... עברנו יומיים של סבל עצום, פחד אינסופי ותפילה משתפכת מעומק העומקים. באחד הרגעים הקשים מכול היא 'ישרה אליי מבט לפתע ואמרה בצלילות: 'אימא, נהייתי משוגעת. מתי זה יעבור לי?' "לקראת שבת בבוקר התחלנו לחוש בשיפור, וכך עד מוצאי שבת הלכה ההטבה והתחדדה. חייקי עוד לא הייתה חייקי הרגילה והנפלאה, אבל רגעי השפיות התרבו משעה לשעה."

"ביום ראשון נראתה חייקי כמו ילדה חלשה וקצת מטושטשת מחום, ולקראת יום רביעי, ט"ו בשבט, כבר עמדה מולנו הפרח שלנו. חייקי. כמו שהכרנו תמיד. לשלב השלישי, קבלת התרופה היקרה - לא נזקקנו לבסוף כלל."

"אנשים מגיעים אלינו אחרי אשפוז ארוך ומוטעה במחלקה פסיכיאטרית, דיווח פרופסור גוטסמן. 'ובשלב ההוא החלמה יכולה לארוך שנה או אפילו שנתיים'. אנחנו, בחסד ה', לא נזקקנו לטיפול ארוך כל כך, כי הגענו אליו, בחסד ה', מוקדם."

"כעבור חודש עמדה חייקי על הבמה במסיבת בת המצווה בבית הספר."

"עוד לפני כן עודדה אותנו המורה המקצועית הנפלאה להחזיר אותה ללימודים, למרות כל מה שהיה. היא הזדהתה, שיתפה בחוויות שעברו ונתנה המון כוח."

"ישבתי שם במסיבה לצד אימא שלי, ומאחורי מסך הדמעות שלנו רקדה חייקי על הבמה, הציגה ושרה... 'תראי', לחשתי לאימא שלי, 'היא נורמלית'..."

"אבל טעיתי. חייקי הייתה הרבה יותר מכל ילדה נורמלית. היא שיחקה בתפקיד הראשי..."

"כולנו יצאנו אחרים מאותם ימים מטלטלים ואינסופיים", אומרת רותי. הפנים שלה אדומות ושיטופות כשהיא משחזרת את הימים הקשים ההם. "הבן שלי, בן האחת עשרה אומר לי: 'אימא, נכון שבילנו כבר לא מובן מאליו שילד הולך לישון וקם בבוקר כאחד האדם?' "נכון. נכון ממש. כל ילד בכל יום הוא נס גדול מאין כמוהו."

"למדתי להעריך את העובדה שאני יהודייה, שיש למי לפנות. ברגעי השפל הנוראים ידעתי שאני לא בוכה לקיר. ידעתי שה' שומע. וידעתי שהוא שלח לי את הניסיון הזה באהבה. יום קודם לא הייתי חולמת שיש בי יכולת להתמודד עם דברים כאלו'."